

2018-12-17

Länsstyrelsen Skåne
Naturskydd
Marie Björkander

Synpunkter från Lunds Botaniska Förening (LBF) på Bevarandeplan för Kungsmarken (SEO430030) i Skåne (Dnr 511-34180-2018, 1281)

LBF är positiv till att länsstyrelsen arbetat fram en reviderad bevarandeplan för Natura 2000-området Kungsmarken. Den rika floran och vegetationen (med bortåt 50 rödlistade arter) gör Kungsmarken till ett område av riksintresse för naturvården. Botanister har sedan länge uppmärksammat de arter och naturtyper som finns här, men också förfärats av den försämring av floran som skett från 1950-talet och framåt. Flera hotade arter, däribland orkidéer som Adam och Eva och krutbrännare, har redan försvunnit och andra arter är på väg att dö ut, däribland backsmörblomma, backklöver och smalbladig lungört. Tidigare vanliga orkidéer som brudsporre och Sankte Pers nycklar går starkt tillbaka, och man ser en ökad dominans av högvuxna gödselgynnade gräsarter på många ställen. LBF ser fram emot att det blir ett nytt reservatsbeslut som motverkar den drastiska försämring av naturvården som skett de senaste decennierna, och hoppas att den reviderade bevarandeplanen kan hjälpa till i detta viktiga arbete.

En allmän reflektion är att förslagen på bevarandeåtgärder kan göras skarpare genom att utnyttja de erfarenheter som redan gjorts inom ramen för reservatets skötselplan, t ex effekterna av den naturvårdsbränning eller betesökning som genom åren testats i olika områden, och insikten att tidigare åtgärder varit otillräckligt reglerade (s 20, nederst). Här uppstår flera frågor. Vilka åtgärder har fungerat eller inte fungerat? Har det varit svårt att styra betestrycket, tillförseln av gödsel av golfbanan, eller tidpunkten för slåttern eller betessläppet? Ligger höet kvar för länge efter slåttern? Finns det skäl att engagera någon annan aktör för slåttern? Läsaren blir hänvisad till arbetet med att revidera skötselplanen för reservatet, men det skulle inte skada om gjorda erfarenheter också utnyttjas i den nya bevarandeplanen (som lär bli färdig långt innan det nya reservatsbeslutet). Framförallt behövs det en rad välunderbyggda och tydligt utpekade förslag på vad som kan göras i närtid. En sådan lista på konkreta akuta åtgärder skulle ge en tydligare vägledning för hur man ska bryta den negativa trenden för floran och uppnå gynnsam bevarandestatus för de 99% av naturvårdsarealerna som idag inte klarar kraven.

Dokumentet som sådant har flera bra avsnitt, däribland områdesbeskrivningen samt redovisningen av hotbilderna, skyddet och bevarandeåtgärderna, medan genomgången av naturtyperna bör bearbetas så att det blir tydligare varför så mycket av naturtypsarealerna

inte klarar kraven för fullgod bevarandestatus. Nedan ges mer detaljerade förslag och synpunkter på de olika avsnitten.

Områdesbeskrivning (s 6-8)

Texten ger en rättvisande översikt över området och dess historik, men innehållet på sidan 7 känns rörigt och bör disponeras om så att de olika naturtypernas förändringar tas upp i tur och ordning, t ex slåttermarkerna-betesmarkerna-bäcken-skogsmiljöer. Det finns t ex flera meningar längst ner (om slåttergynnade arter) som passar bättre längre upp på samma sida. En generell trend som inte nämns är att örterna generellt sett är på reträtt och att de ersatts av hög och tät gräsvegetation på många ställen.

Ingående naturtyper och arter enligt Natura 2000 (s 8-18)

Tabell 1: Natura 2000-klassningen 1 är mycket illustrativ och alarmerande med tanke på att så liten yta (någon procent) täcks av naturtyper med fullgod bevarandestatus, och att ingen positiv förändring skett sedan förra klassningen. De blåtåtel- och starrdominerade fuktängarna täcker dock en större yta nu, på bekostnad av högörtängarna. Det skulle inte skada med en kortfattad jämförelse med de förra bedömningarna, så att läsaren ser vilka siffror som ändrats respektive inte ändrats.

De prioriterade bevarandevärdena på s 9-10 är vettiga, liksom bevarandemålen på s 10-11, och det är speciellt bra att man lägger fokus på hydrologin under de gemensamma målen. Men vi tror att det ska stå högst 6.5 hektar för arealen högörtängar (6430) under Bevarandemål (s 10), och antar att de önskade arealerna avser ytor som ska ha uppnått fullgod bevarandestatus, inte bara att de ska vara av en viss naturtyp .

Det vore bra att lägga till "gödslingseffekter från golfverksamheten" efter "inklusive" i andra meningen på s 11 alternativt låta minskade gödslingsaspekten ingå i nästa avsnitt (Gemensamma mål...). I det senare fallet kan flera specifika mål kopplas till denna faktor, uppdelade på betesdriften respektive golfverksamheten.

Beskrivningen av naturtyperna och deras status (s 11-18) är innehållsrik, men texterna är rätt oöverskådliga och saknar en konsekvent struktur, och för flera naturtyper saknas en tydlig och lättfunnen motivering till varför de inte har fullgod status (enligt Tabell 1). Det vore bra om texten för varje naturtyp inleds med en beskrivande del som sen följs av en avslutande del som förklarar (med exempel) varför den aktuella naturtypen inte fått statusen fullgod, och varför vissa arter gått tillbaka, speciellt sådana som är typiska för naturtypen. Det finns redan en antydning till en sådan uppdelning men den bör användas konsekvent för alla naturtyper.

Den beskrivande texten för varje naturtyp består mest av en uppräkningslista av vanliga arter som ofta inte är speciellt typisk för just den naturtypen. Det hade varit mer pedagogiskt att bara ange de typiska och sällsynta arterna - och att sen använda deras status som information i avsnittet där naturtypens bedömda status motiveras.

Beskrivningen av Glomsjön (s 11-12) bör också nämna dess betydelse som vattenrenare för det vatten som går ut i Glomsbäcken och sen vidare mot Sularpsbäcken, och att denna funktion bara kan upprätthållas om man regelbundet muddrar bort bottensediment eller tar bort högvuxen vegetation längs stränderna.

Beskrivningen av blåttåtel-starr-fuktängarna (s 13) haltar eftersom den inte nämner den försämring som bl a drabbat den lilla våtmarken i betesmarken längst i nordöst - som täckts med högvuxen vegetation efter att ha stängslats mot bete för några år sedan. Här fanns det förut en intressant flora med småvuxna, konkurrensvaga arter, t ex krypflora och klotgräs. Dessutom har tidigare talrika orkidéer som Jungfru Marie Nycklar och ängsnycklar blivit allt ovanligare i fuktängarna.

Beskrivningen av den enda kvarvarande kalkfuktängen (s 13) är vilseledande. Dels blandar man mycket sällsynta med relativt vanliga arter i en lång uppräkningslista och dels påstår man att vissa arter som inte har setts på flera år skulle finnas kvar. Till de senare hör Sankte Pers nycklar och sannolikt även majnycklar, göknycklar, backsmörblomma, backsilja och backskafting. Ett litet antal örter anges ha gått tillbaka, men vår bild är att flertalet örter minskat och till stor del ersatts av hög och tät gräsvegetation. Endast de mest robusta örterna som ängsskära håller stånd eller ökar, något som påminner om igenväxning. Bedömningen att naturtypen har fullgod bevarandestatus känns mycket tveksam.

Beskrivningen av högörtängar (s 14) innehåller även den en lång uppräkningslista av arter, presenterad utan prioriteringar. Flera av arterna är typiska igenväxningsarter medan andra är sällsynta och slåss för sin överlevnad. Den södra högörtängen strax öster om klubbhuset är mer högvuxen nu än för 10-20 år sedan och flera sällsynta arter håller på att försvinna i det området, däribland kärrvial och stor käringtand.

Beskrivningen av slåtterängar i låglandet (s 14-16) innehåller samma ospecifika uppräkningslista av vanliga och sällsynta arter som tidigare och dessutom på flera ställen, med följd att några arter dubblerats. Här behövs en rejäl omstrukturering, med ett tydligt avgränsat avsnitt som förklarar varför dagens ängar inte har fullgod status, där ökningen av luddåtel, hundäxing och älgört, och minskningen av flera sällsynta arter, utgör otvetydiga bevis för ogynnsam utveckling. Till de redan nämnda minskande arterna (överst på s 15) kan läggas backklöver (nämns på två ställen i första stycket) och slåtterfibbla, som båda är på väg att försvinna från området. Man kan gärna peka ut brister i skötseln som sannolika skäl till förändringarna och ange att de två rikkärren (andra stycket på s 15) försvann till följd av att området dränerades när golfbanan utvidgades.

Hotbild - vad kan påverka Natura 2000-området negativt? (s 18-19)

Texten nederst på s 18 innehåller en sund uppräkningslista av de hot som är relevanta för Kungsmarken. Denna ska kanske inte läsas som en prioriteringslista men det skulle inte skada att börja med de hot som är mest specifika/akuta för Kungsmarken (och som kan kopplas till områdets viktigaste markanvändare dvs golfklubben och djurhållarna) och låta de mer generella/mindre akuta hamna längre ner (luftburet kväve, försurning, invasiva arter...). Prioriteringen finns antydd men kan göras tydligare.

Punkten Tillförsel av näringsämnen bör utvidgas så att den också omfattar golfklubbens ansvar att inte deponera slåtrat hö, vattna med näringsrikt Glomsjövatten (i den mån det förekommer) eller sprida gräsklipp från greener ut i ängsmarken. Man kan också ta upp dessa problem i nästa punkt Negativ påverkan genom kanteffekter, eftersom det är dessa som till stor del orsakar kantzonerna runt golfytorna.

Skydd och bevarandeåtgärder (s 19-22)

Gällande skyddsåtgärder för reservatet (s 20) är bra sammanfattade och vi ser fram mot att det blir en starkare reglering av nödvändiga åtgärder efter revideringen av reservatets skötselplan, samt att det blir en lösning på problemet med hål 12, som negativt påverkar ängsfloran öster om Glomsbäcken.

Listan på prioriterade bevarandeåtgärder (s 21-22) är överskådlig men skulle kunna göras tydligare om man sätter en punktsymbol framför varje ny punkt (som i hotlistan på s 18-19) och placerar akuta åtgärder före mindre akuta, i den mån man inte redan gjort detta (lite oklart). En av de mer akuta åtgärderna för slåttermarkerna - att minska dräneringen i slutningen öster om Glomsbäcken - kan placeras högre på listan, speciellt eftersom den redan påbörjats.

Första punkten under Slåttermarkerna (s 21) bör kompletteras med att slåtrat hö inte får deponeras inom området, och det skulle inte skada med något förslag på hur det kan avyttras (skänkas till djurhållare, biogasproducenter, anläggare av grönytor...), vilket varit ett problem tidigare.

Naturvårdsbränning (en av punkterna under Slåttermarkerna, s 21) måste göras med försiktighet i enlighet med tidigare gjorda erfarenheter i reservatet.

Avsnittet Uppföljning (s 22) borde bli mer konkret och hänvisa till dokument som klart och tydligt anger att förändringar i Kungsmarkens vegetation och artstock följs upp. Vi är också tveksamma till att det med säkerhet går att följa naturtypernas eller arternas utveckling med de angivna tidsintervallen.

Smärre kommentarer

-Omslagssidans bild på smörbollar bör förses med tidpunkt och fotograf. Sådana bestånd finns såvitt vi känner till inte på Kungsmarken numera.

-Sidan 6: Ändra till 'Glomstorp' i andra stycket och till 'Lunds Botaniska Förening' i sista stycket

-Sidan 14: Fjärde meningen i avsnittet Högörtängar verkar ofullständig

-Sidan 14: De två sista meningarna i näst sista stycket kan kombineras ihop

-En av naturtypskoderna i kartan, bilaga 1 (3920, längst i nordöst) saknar förklaring i bilaga 2.

-Språket och layouten bör gås igenom avseende felstavningar, ändelser, kommateringar, ojämna radavstånd, mm.

-Styckesavgränsningen bör ses över; ibland känns det som att flera små avsnitt/meningar kan slås ihop och ibland känns det som det saknas radmellanrum.

Slutord

LBF är ytterst angelägen att Kungsmarkens botaniska och kulturhistoriska värden bevaras för framtiden. Denna målsättning finns klart uttalad i reservatsbeslutet från 1974 och i klassningen som Natura 2000-område, vilken innebär att Sverige förbundit sig att bevara de utpekade arterna och naturtyperna. Trots att det snart gått 45 år sedan reservatsbeslutet och 13 år sedan fastställandet som Natura 2000-område (2005) ser vi inget avbrott i den försämring av Kungsmarkens flora som skett sedan 1950-talet. Det är tydligt att gällande reservatsföreskrifter varit gravt otillräckliga (vilket Länsstyrelsen själv påtalar) och att det behövs skarpare skötselåtgärder så att syftet med Natura 2000-området kan uppfyllas.

Skötselplanen ska överensstämma med reservatets föreskrifter så att det tydligt framgår av dokumenten vad som ska gälla för att uppnå fullgod bevarandestatus.

Det är högst olyckligt att den reviderade bevarandeplanen kommer så sent ifall det är tänkt att Länsstyrelsen ska fastställa och kungöra bevarandeplanen redan den 20 resp. 21 december 2018 (enligt omslagssidan).

Med vänliga hälsningar,

Stefan Andersson, Åke Svensson och Joel Levin

för Lunds Botaniska Förening